

RAPPORT

Quickscan Natuurwet- en regelgeving Groote Beerze

ten behoeve van uitvoer beekherstel fase 3

Klant: Waterschap De Dommel

Referentie: BG2373_T&P_RP_2102111156

Status: Definitief/1.0

Datum: 11 februari 2021

HASKONINGDHV NEDERLAND B.V.

Larixplein 1
5616 VB EINDHOVEN
Transport & Planning
Trade register number: 56515154

+31 88 348 42 50 **T**
info@rhdhv.com **E**
royalhaskoningdhv.com **W**

Titel document: Quickscan Natuurwet- en regelgeving Groote Beerze

Ondertitel: Quickscan Natuurwet- en regelgeving Groote Beerze
Referentie: BG2373_T&P_RP_2102111156
Status: 1.0/Definitief
Datum: 11 februari 2021
Projectnaam: Herinrichting Groote Beerze
Projectnummer: BG2373
Auteur(s): B.J.H.M. Possen

Gecontroleerd door: Chris van Doveren

Datum: 11 februari 2021

Goedgekeurd door: Chris van Doveren

Datum: 11 februari 2021

Classificatie

Projectgerelateerd

Behoudens andersluidende afspraken met de Opdrachtgever, mag niets uit dit document worden vervaelvoudigd of openbaar gemaakt of worden gebruikt voor een ander doel dan waarvoor het document is vervaardigd. HaskoningDHV Nederland B.V. aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid voor dit document, anders dan jegens de Opdrachtgever. Let op: dit document bevat persoonsgegevens van medewerkers van HaskoningDHV Nederland B.V. en dient voor publicatie of anderszins openbaar maken te worden geanonimiseerd.

Inhoud

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Doel	2
1.3	Leeswijzer	2
2	Beknopte beschrijving van het toetsingskader	4
3	Plangebied en te toetsen activiteiten	5
3.1	Plangebied	5
3.2	De voorgenomen activiteit	5
4	Effectbeoordeling Gebiedsbescherming	6
4.1	Effectbeoordeling in algemene zin	6
4.2	Bepalen relevante storingsfactoren	6
4.3	Effectbeoordeling	7
4.3.1	Oppervlakteverlies (1) en Vernatting (9)	7
4.3.2	Verzuring en vermesting door depositie van stikstof uit de lucht (3, 4)	10
4.3.3	Verzilting (6)	10
4.3.4	Verandering dynamiek substraat (12)	11
4.3.5	Verstoring door mechanische effecten (17)	11
4.3.6	Bewuste verandering van soortensamenstelling (19)	11
4.3.7	Cumulatie	11
4.4	Resumé effectbeoordeling gebiedsbescherming	12
5	Effectbeoordeling Soortenbescherming	13
5.1	Effectbeoordeling in algemene zin	13
5.2	Werkwijze beschermde soorten	13
5.3	Aanwezige beschermde soorten en effectbeoordeling	14
5.3.1	Vaatplanten	14
5.3.2	Zoogdieren	14
5.3.3	Amfibieën en reptielen	16
5.3.4	Broedvogels	16
5.3.5	Overige soortgroepen	17
5.3.6	Zorgplicht	18
5.4	Resumé effectbeoordeling soortenbescherming	18

6	Effectbeoordeling Wet natuurbescherming – Houtopstanden	20
7	Effectbeoordeling Natuurnetwerk Brabant	21
8	Conclusie	23
	Referenties	24

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Globaal tussen de Broekeindsedijk en de Schepersweg (Figuur 1-1), voorziet Waterschap De Dommel met behulp van beekherstel te komen tot een meer natuurlijke, robuuste en klimaatbestendige inrichting van het beekdal van de Groote Beerze, waarbij zowel de doelen die volgen vanuit de Kaderrichtlijn Water (KRW), de Habitatrichtlijn (Natura 2000) en Natuurnetwerk Brabant in één project worden verwezenlijkt. De gezamenlijke doelen laten dan ook veel overlap zien.

Op voorhand is duidelijk dat dit project, dat gezien moet worden als een ruimtelijke ontwikkeling, mogelijk raakvlakken heeft met de juridische kaders die de Wet natuurbescherming stelt aan bescherming van gebieden (Natura 2000), soorten en houtopstanden en daarnaast mogelijk raakvlakken heeft met de beleidskaders die Natuurnetwerk Nederland aan dergelijke projecten stelt. De Groote Beerze is op dit traject immers onderdeel van Natura 2000-gebied “Kempenland-West”, dat óók is opgenomen in Natuurnetwerk Brabant. Tegelijkertijd is óók duidelijk dat het project als maatregel is opgenomen in het Natura 2000-beheerplan voor Natura 2000-gebied “Kempenland-West” (Provincie Noord-Brabant 2017a), waar de Groote Beerze in het plangebied onderdeel van uitmaakt (Ministerie van Economische Zaken 2013; Figuur 1-1).

Voor het uitvoeren van beheerplanmaatregel geldt op grond van de Wet natuurbescherming (artikelen 2.9, 2.8 en 2.7) een vrijstelling van vergunningverlening, omdat deze maatregelen zoals in het beheerplan onderbouwd noodzakelijk zijn voor het behalen van de voor een Natura 2000-gebied geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen. Vergelijkbare artikelen zijn opgenomen ten aanzien van Soortenbescherming (hoofdstuk 3) en Houtopstanden (Hoofdstuk 4) in de Wet natuurbescherming.

Vrijstelling van vergunningverlening betekent niet dat de initiatiefnemer voor een beheerplanmaatregel, bijvoorbeeld, geen onderzoeksplicht meer heeft op grond van de Wet natuurbescherming. Natuur wet- en regelgeving moet daarom een integraal onderdeel van een dergelijk project zijn. Om dit te bewerkstelligen, heeft Waterschap De Dommel besloten om een eerste verkenning met betrekking tot (beschermde) natuurwaarden in het plangebied al in de planfase uit te voeren. Zodoende krijgen deze actuele waarden een volwaardige plek in het planproces -dat hierop bijvoorbeeld nog aangepast kan worden- en worden problemen richting de uitvoering zoveel mogelijk voorkomen. Deze verkenning is gevat in Possen en van Doveren (2018).

Beekherstel is voor de Groote Beerze opgesplitst in drie fases. Inmiddels is het planproces zo ver gevorderd, dat ook voor deze fase duidelijk is welke maatregelen, waar, wanneer genomen moeten worden. Een goed moment om de al eerder opgehaalde informatie (Possen en van Doveren 2018) te vertalen naar een formele Quicksan Natuurwet- en regelgeving, de gebruikelijke eerste stap in een formele toetsing aan de kaders van vigerende natuurwet- en regelgeving. De werkwijze is daarmee ook gelijk aan die voor fase een en twee.

1.2 Doel

In deze rapportage wordt nagegaan of de voorgenomen activiteit een kans op negatieve effecten op voor onder de Wet Natuurbescherming beschermde soorten of gebieden in zich draagt. Voor de soorten wordt hierbij een Quicksan doorlopen en voor gebieden wordt de werkwijze zoals gebruikelijk bij een Voortoets gevolgd: aan de hand van zogenoemde storingsfactoren gevat in de Effectenindicator (Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit 2020) wordt in kaart gebracht welke storingsfactoren mogelijk op kunnen treden en in hoeverre dit leidt tot kans op negatieve effecten op geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van bestaande gegevens en van project-specifieke gegevens die in het kader van het voorgenomen beekherstel beschikbaar zijn gekomen. Denk hierbij aan hydrologische modelberekeningen. Deze gegevens worden gebruikt om in deze Voortoets zo gedetailleerd mogelijk invulling te geven aan de eisen die de Wet natuurbescherming stelt en die zijn opgenomen in het ontwerp beheerplan voor Natura 2000-gebied “Kempenland-West” (Provincie Noord-Brabant 2017a).

1.3 Leeswijzer

In het navolgende (tweede) hoofdstuk wordt het toetsingskader zoals de Wet natuurbescherming dit voorschrijft beknopt beschreven. Het derde hoofdstuk beschrijft het plangebied en de voorgenomen activiteit, dat wil zeggen het voorgenomen beekherstel. In het vierde hoofdstuk vindt de Quicksan voor de soortenbescherming plaats en in het vijfde hoofdstuk de beoordeling in het licht van de onder de Wet natuurbescherming geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen. Het zesde en laatste hoofdstuk vat voorliggende rapportage samen in de vorm van conclusies.

Figuur 1-1 Globale begrenzing van het studiegebied (Rode contour) en de relatie met Natura 2000-gebied "Kempenland-West" (gele polygoon), de habitatrichtlijnsoort Drijvende waterweegbree (*Luronium natans*; groene ster) en waarnemingen van juridisch beschermde soorten per soortgroep. Habitattypen zijn niet gekarteerd in het hier relevante gebied. Getoonde informatie is afkomstig van Provincie Noord-Brabant (2017) en de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFB 2020).

2 Beknopte beschrijving van het toetsingskader

De juridische kaders die volgen uit de Wet natuurbescherming en het beleid rond Natuurnetwerk Nederland vormen het toetsingskader. Wat betreft de Wet natuurbescherming zijn de onderdelen Gebiedsbescherming (Hoofdstuk 2 van de wet), Soortenbescherming (Hoofdstuk 3 van de wet) en Houtopstanden (hoofdstuk 4 van de wet) van belang in het licht van de voorgenomen activiteit.

Het onderdeel Gebiedsbescherming van de Wet natuurbescherming regelt de bescherming van de Nederlandse Natura 2000-gebieden. Voor elk van de aangewezen gebieden zijn instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd, nader uitgewerkt in een beheerplan, die gelden als toetsingskader. Uitgaande van de instandhoudingsdoelstellingen dient nagegaan te worden of sprake is van conflicten met het duurzaam behalen van geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen en zo ja, of de wezenlijke kenmerken en waarden van een Natura 2000-gebied in het geding zijn. Hierbij is ook zogenoemde *externe werking* van belang. Dat wil zeggen dat ook beschouwd moet worden in hoeverre effecten buiten Natura 2000-gebieden negatieve effecten hebben op in deze gebieden geldende instandhoudingsdoelstellingen.

Het onderdeel Soortenbescherming van de Wet natuurbescherming regelt de bescherming van flora en fauna. Op hoofdlijnen is sprake van een drietal beschermingsregimes: een voor soorten van de Habitatrichtlijn, een voor soorten van de Vogelrichtlijn en een voor nationaal beschermde soorten. In de wet zijn ten aanzien van deze soorten verbodsbepalingen opgenomen als ook gronden waarop ontheffing kan worden verleend. Deze kunnen per regime verschillen, waarbij de beide eerstgenoemden de meest strikte bescherming genieten. Bepaald dient te worden of sprake kan zijn van overtreding van geformuleerde verbodsbepalingen, of alternatieven voorhanden zijn, of sprake is van een wettelijke grondslag dan wel een wettelijk doel en in hoeverre sprake is van negatieve effecten op de staat van instandhouding van betrokken soorten. Voor alle planten en dieren (dus ook voor soorten, die niet zijn opgenomen in de Wet natuurbescherming) geldt verder een algemene zorgplicht conform artikel 1.11. Deze plicht houdt in dat eenieder “voldoende zorg” in acht moet nemen voor alle in het wild levende planten en dieren en hun leefomgeving. Veelal komt de zorgplicht erop neer dat tijdens werkzaamheden negatieve effecten op planten en dieren zoveel mogelijk moet worden voorkomen en dat bij de inrichting aandacht moet worden besteed aan de realisatie van geschikt habitat voor plant en dier.

Ook houtopstanden zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming (hoofdstuk 4 van de wet). Wanneer bomen moeten verdwijnen uit meer dan 10 are opgaande begroeiing, dan wel laanbeplanting van ten minste 20 bomen moet verdwijnen buiten bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom, dient hiervan melding te worden gemaakt bij Bevoegd Gezag. Uitgezonderd zijn onder meer (maar niet uitsluitend) naaldbomen bedoeld voor kerstbomenteelt of uit populieren of wilgen bestaande wegbeplanting. De verloren gegane bomen dienen binnen drie jaar, op bosbouwkundig verantwoorde wijze elders te worden teruggebracht (herplantplicht).

Natuurnetwerk Brabant biedt planologische bescherming aan gebieden die in dit netwerk zijn opgenomen. Het provinciaal beleid met betrekking tot het Natuurnetwerk Brabant is onder meer in een structuurvisie, de Verordening ruimte (Provincie Noord-Brabant 2019) en het Natuurbeheerplan (Provincie Noord-Brabant 2020) opgenomen en uitgewerkt. Hierbij wordt een “nee, tenzij” principe gehanteerd. Dat wil zeggen dat voornemens alleen dan mogelijk zijn wanneer deze niet leiden tot negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken waarden van het netwerk, tenzij hiervoor een dwingende reden van openbaar belang geldt. De wezenlijke kenmerken en waarden volgen uit de beheertypen die binnen Natuurnetwerk Brabant aanwezig zijn, dan wel worden nagestreefd. In Noord-Brabant moet ook in geval van Natuurnetwerk Brabant ook rekening gehouden worden met externe werking (zie daarvoor de paragraaf over Gebiedsbescherming in dit hoofdstuk).

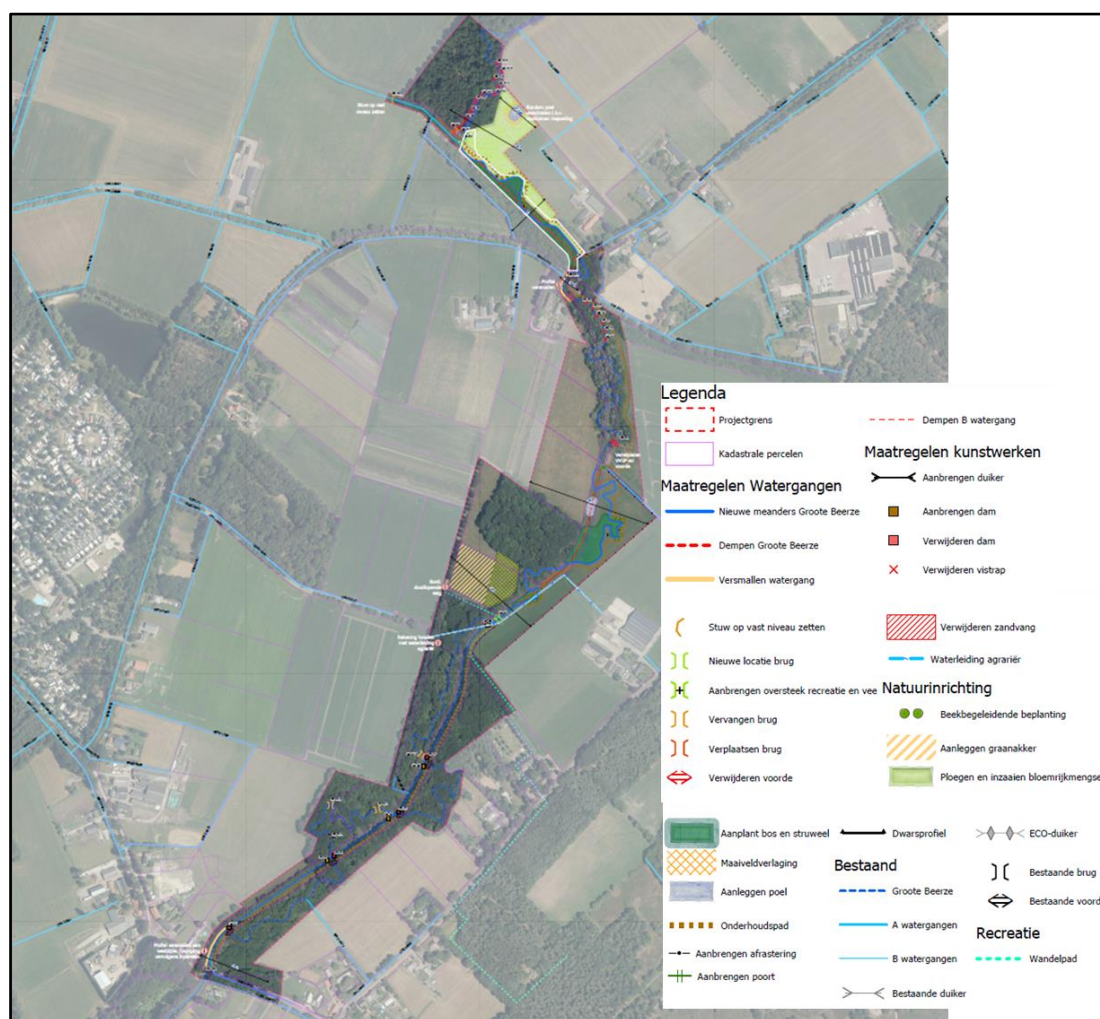
3 Plangebied en te toetsen activiteiten

3.1 Plangebied

Het plan- en tevens studiegebied, gelegen in de Noord-Brabantse gemeente Oirschot, bevindt zich globaal tussen de Broekeindsedijk in het zuiden en de Schepersweg (Aardbossen) in het noorden (Figuur 1-1).

3.2 De voorgenoemen activiteit

Binnen het plangebied is beekherstel voorzien, met name door hermeanderen van de Grootte Beerze. (Figuur 3-1). Concreet betekent dit in ieder geval dat de loop van de Grootte Beerze in het plangebied weer een meer natuurlijke, meanderende loop krijgt. Naast wat kleinere waterwerken als het verwijderen of plaatsen van stuwen en duikers, wordt hiertoe de bestaande loop plaatselijk gedempt. Daarnaast is voorzien in aanleg van poelen, maaiveldverlagingen, aanplant van bos en andere zaken die passen bij realisatie van de doelen van Natuurnetwerk Nederland.

Figuur 3-1 Maatregelenkaart beekherstel (voorgenomen activiteit).

4 Effectbeoordeling Gebiedsbescherming

4.1 Effectbeoordeling in algemene zin

Van belang in relatie tot de wet natuurbescherming is, zoals in voorgaand hoofdstuk gezegd, dat het hier voorliggende voornemen onderdeel is van het Natura 2000 beheerplan voor “Kempenland-West” (Provincie Noord-Brabant 2017a)¹. Daarmee heeft deze maatregel te gelden als een “handelingen die [is] beschreven in en [wordt] verricht overeenkomstig een beheerplan als bedoeld in artikel 2.3, eerste lid [Wet natuurbescherming]”. Dit betekent dat voldaan wordt aan de voorwaarden uit artikel 2.9 lid 1, namelijk dat het voornemen onderdeel is van een beheerplan. Conform artikel 2.9, 2.8 en 2.7 van de Wet natuurbescherming, kan het voornemen dan ook zónder aanvullende toetsing worden uitgevoerd. In het beheerplan is immers aangetoond dat de betreffende maatregel noodzakelijk is om de voor het betreffende Natura 2000-gebied geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen duurzaam te behalen. Daarbij is ook rekening gehouden met de overige natuurwaarden en belangen in het betreffende Natura 2000-gebied. Bij gevolg stelt de Wet natuurbescherming voorliggend voornemen vrij van verdere toetsing².

4.2 Bepalen relevante storingsfactoren

Iets genuanceerder ligt dit ten aanzien van de Drijvende waterweegbree (*Luronium natans*), die als beekgebonden pioniersoort mogelijk beïnvloed wordt door het voornemen. In het beheerplan voor “Kempenland-West” is ten aanzien van deze soort opgenomen:

“De geplande beekherstelprojecten waar (mogelijk) de Drijvende waterweegbree voorkomt, dienen daartoe een passende beoordeling te doorlopen. Daartegenover staat dat de projecten leiden tot een verbetering van de waterkwaliteit, wat gunstig is voor de Drijvende waterweegbree.”

Het instandhoudingsdoel voor de Drijvende waterweegbree in “Kempenland-West” is behoud van oppervlakte en kwaliteit van het leefgebied voor behoud van de populatie (Ministerie van Economische Zaken 2013).

Niettegenstaande voorgaande, wordt hier toch aan de hand van de Effectenindicator (Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit 2020) nagegaan of zeker is dat het uitvoeren van de herstelmaatregel uit het Natura 2000-beheerplan voor “Kempenland-West” niet strijdig is met de voor dit gebied geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen.

De Effectenindicator (Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit 2020), een leidraad voor de effectbeoordeling in het kader van gebiedsbescherming, geeft een negentiental mogelijke storingsfactoren (effecten) waarmee in ieder geval rekening moet worden gehouden ten aanzien van onder de Wet natuurbescherming beschermde waarden. Deze 19 storingsfactoren vormen dan ook de basis (leidraad) voor navolgende.

¹ Zie bijvoorbeeld de tabel op pagina 136 van het beheerplan

² Zie hiervoor ook de brief van Bevoegd Gezag met onderwerp “Vrijstelling Wnb-vergunningherstelmaatregelen na RvS-uitspraak PAS” (d.d. 15-07-2019 met kenmerk C2248905/4554704)

Uit de Effectenindicator volgt, dat in relatie tot de Drijvende waterweegbree de voorgenomen activiteit in ieder geval rekening moet worden gehouden met de volgende storingsfactoren:

- Oppervlakteverlies (1)³
- Verzilting (6)
- Vernatting (9)
- Verandering dynamiek substraat (12)
- Verstoring door mechanische effecten (17)
- Bewuste verandering van soortensamenstelling (19)

Deze storingsfactoren sluiten (uiteraard) goed aan bij de sturende processen die het voorkomen van Drijvende waterweegbree in de Brabantse beken bepalen, namelijk uittreden van ijzerrijke kwel (9), stroming (12), waterkwaliteit (6, 9, 12) en directe effecten ten gevolge van inrichtingswerkzaamheden (1, 17, 19).

Voor de overige storingsfactoren die onderdeel zijn van de Effectenindicator geldt dat ze niet aan de orde zijn als gevolg van de voorgenomen activiteit (beekherstel), dan wel geen relatie hebben met de voor enig Natura 2000-gebied geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen. Gegeven de in hoofdstuk 3 beschreven werkzaamheden is dat ook niet aannemelijk, uitgezonderd effecten ten gevolge van Verzuuring en vermesting door depositie van stikstof uit de lucht (3, 4), die voor voorliggende voornemen het gevolg zijn de inzet van gemotoriseerd materieel in de realisatiefase.

4.3 Effectbeoordeling

4.3.1 Oppervlakteverlies (1) en Vernatting (9)

De storingsfactor Oppervlakteverlies (1) is mogelijk aan de orde als het gaat om de instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd ten aanzien van Drijvende waterweegbree (H1831) “Kempenland-West”.

De loop van de Groote Beerze wordt in het plangebied over een lengte van circa 1 kilometer anders ingericht. Hier zijn mogelijk ook populaties van de Drijvende waterweegbree aanwezig (Figuur 1-1). De op kaart weergegeven waarneming dateert uit 2011, in de periode daarna zijn geen waarnemingen van de soort bekend uit het plangebied, wat past bij de inmiddels dicht begroeide oevers. Een pioniersoort als Drijvende waterweegbree heeft open plekken nodig om zich duurzaam te kunnen handhaven. Daarbij zijn geen ingrepen voorzien daar waar de waarneming uit 2011 is gedaan. Niettemin betekent het historisch voorkomen van de soort dat niet op voorhand uitgesloten is dat de soort nog aanwezig is in het plangebied, zeker niet gezien de langlevende zaden van deze soort.

Het lokaal dempen, verleggen en verondiepen van de Groote Beerze betekent dat eventueel nog aanwezige groeiplaatsen tijdelijk verloren gaan. In beginsel is dit overigens niet in strijd met het ten aanzien van deze soort geformuleerde instandhoudingsdoel (Ministerie van Economische Zaken 2013)⁴.

In Noord-Brabant is de Drijvende waterweegbree zo goed als gebonden aan beken die ontspringen op het Kempisch Hoog. Hier bevindt zich dan ook het zwaartepunt van de Nederlandse populatie (Provincie

³ Getallen tussen haakjes verwijzen naar het nummer van de betreffende storingsfactor in de Effectenindicator (Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit 2020)

⁴ Voor de uitvoering van beekherstelprojecten is tijdelijke achteruitgang van het habitatype H3260A, waar Drijvende waterweegbree doorgaans onderdeel van is, toegestaan binnen de huidige begrenzing van het Natura 2000-gebied tot het moment dat de begrenzing is aangepast aan de nieuw ontstane situatie door middel van een wijzigingsbesluit. Binnen de nieuwe begrenzing dient dan ten minste geen achteruitgang meer te zijn van dit habitatype ten opzichte van de situatie ten tijde van vaststelling van het huidige aanwijzingsbesluit.

Noord-Brabant 2017a), waarbinnen de Groote Beerze een rol vervult. In dat licht is de nabijheid van het Kempisch Hoog van belang: dit is de bron voor het ijzerrijke kwelwater dat ervoor zorgt dat de voedselarme milieus in de Groote Beerze duurzaam voor kunnen komen in weerwil van de hoge nutriëntenbelasting van deze beek. Hierdoor kan de Drijvende waterweegbree zich handhaven.

Het ligt daarom voor de hand dat het voornemen in ieder geval niet moet leiden tot een afname van de kweldruk in het plangebied. Dit zou uiteindelijk leiden tot verdwijnen van geschikte standplaatsen en oppervlakteverlies. Echter, de stijghoogte van het grondwater neemt toe (het plangebied wordt natter) als gevolg van de voorgenomen activiteit, terwijl de beek zelf het laagste punt in het landschap blijft, waardoor het toestromende water nog steeds hierlangs zal worden afgevoerd. Hierdoor mee is het uittreden van kwel verzekerd, waardoor negatieve effecten op geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen voor Drijvende waterweegbree (H1831) zijn uitgesloten. Voorgaande draagt bij aan het duurzaam behalen van geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen (Provincie Noord-Brabant 2017a).

Rest het verlies aan oppervlakte door het wijzigen van de loop en het profiel van de beek. Getuige figuur 3-1 is dit alleen van belang in relatie tot Drijvende waterweegbree (H1831). In voorliggende rapportage wordt aangenomen dat het verlies van nu aanwezige waterplanten in principe volledig zal zijn. Van belang is dat het gaat om een tijdelijk effect. Wel geldt dat de lengte van de waterloop door hermeandering toeneemt, waardoor het areaal potentieel geschikt biotoop niet afneemt

In het nabijgelegen, hydrologisch vergelijkbare beekdal van de Kleine Beerze, is in 2008 vergelijkbaar beekherstel uitgevoerd, waarbij ook populaties van de Drijvende waterweegbree verloren zijn gegaan. Overigens zijn daar planten uit de oude beek, overgezet naar de nieuwe beekloop. Monitoring heeft laten zien dat de soort zeer goed in staat was de nieuwe beekloop te koloniseren (Schipper et al. 2012). Het jaar na uitvoering van de werkzaamheden (2009) profiteerde de Drijvende waterweegbree als pioniersoort van het kale substraat en breidde zich sterk uit in de nieuw gegraven waterlopen. In navolgende jaren nam de soort af als gevolg van het gevoerde maai- en begrazingsbeheer. Na aanpassingen aan het beheer liet de soort in 2012 weer een spectaculaire toename zien, waarbij hij voorkwam in 90% van de gemonitorde trajecten (Schipper et al. 2012; Waterschap De Dommel 2014).

Voorgaande is van belang, niet alleen omdat het aantoont dat Drijvende waterweegbree goed in staat is om nieuw gegraven beektrajecten te koloniseren. Daarbij is ook van belang dat bovenstrooms van het plangebied, populaties van de Drijvende waterweegbree aanwezig zijn (Provincie Noord-Brabant 2017a, 2017b; NDFF 2020), van waaruit het plangebied na voltooiing van de werkzaamheden weer gekoloniseerd kan worden. Verspreiding van zaden via het water -dus in stroomafwaartse richting- is één van de manieren van zaadverspreiding van bijvoorbeeld Drijvende waterweegbree (Lucassen et al. 2007 en referenties daarin). Naast overzetten van planten, is hier daarmee ook een natuurlijk mechanisme voor herkolonisatie beschikbaar. Daarnaast vormt de Drijvende waterweegbree een langlevende zaadbank in de waterbodem (Lucassen et al. 2007 en referenties daarin), waardoor zaden via natuurlijk sedimenttransport stroomafwaarts worden verplaatst. Ook zonder aanvullende maatregelen is de verwachting dat ook dat Drijvende waterweegbree (H1831) binnen 3 jaar na uitvoering van de maatregelen weer in het plangebied aanwezig zullen zijn.

Hierbij is uiteraard ook van belang dat de standplaatscondities na uitvoering van het beekherstel in ieder geval lokaal verbeteren. Zo zorgt het meer natuurlijk functioneren van het beekdal van de Groote Beerze voor een hogere diversiteit aan groeiplaatsen, waaraan ook het meer natuurlijke transport van sediment een belangrijke bijdrage leveren. In overeenstemming met de bekende literatuur (samengevat in Lucassen et al. (2007)) laten ervaringen met eerdere beekherstelprojecten (Schipper et al. 2012; Waterschap De Dommel 2014) zien dat de Drijvende waterweegbree zich onder deze omstandigheden vestigen én uitbreiden.

Ten slotte geldt dat de instandhoudingsdoelstellingen niet geformuleerd zijn voor het plangebied alleen, maar voor heel “Kempenland-West”, waarbij van belang is dat de soort in andere delen van het gebied aanwezig blijft, waar door eerder beekherstel uitbreiding is opgetreden⁵.

Omdat:

- uitvoering van beekherstelprojecten conform het Natura 2000-beheerplan nodig is om te kunnen voldoen aan de voor “Kempenland-West” geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen (Provincie Noord-Brabant 2017a);
- uit de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen volgt dat voor de uitvoering van beekherstelprojecten tijdelijke achteruitgang van Drijvende waterweegbree (H1831) is toegestaan (Ministerie van Economische Zaken 2013);
- aannemelijk gemaakt is dat inderdaad sprake is van een tijdelijke achteruitgang na beekherstel. Immers, de abiotische condities (waterkwaliteit, kwel, dynamiek substraat) voor Drijvende waterweegbree (H1831) worden verbeterd, het beschikbare areaal wordt vergroot, monitoring voor eerdere projecten (in relatie tot H1831) heeft laten zien dat hervestiging daadwerkelijk en snel plaats vindt (Schipper et al. 2012; Waterschap De Dommel 2014) en sprake is van een gezonde, stabiele zaadbron bovenstrooms (Schipper et al. 2012; Waterschap De Dommel 2014),

wordt geconcludeerd dat het voorgenomen beekherstel niet strijdig is met ten aanzien van Drijvende waterweegbree (H1831) in “Kempenland-West” geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen. Bij gevolg kunnen negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van enig onder de Wet natuurbescherming beschermd gebied als gevolg van Oppervlakteverlies (1) op voorhand worden uitgesloten.

Niettegenstaande voorgaande conclusie kunnen aanvullende mitigerende maatregelen worden getroffen om het tijdelijke effect verder te verkleinen. Eerste belangrijke stap is echter om voorafgaand aan de voorgenomen activiteit in kaart brengen met behulp van gerichte inventarisatie óf Drijvende waterweegbree nog aanwezig is in het plangebied. Is dat het geval kan tijdens de uitvoering rekening worden gehouden met de soort door:

- Bovenlaag van de waterbodem van die delen waar nu Drijvende waterweegbree (H1831) voorkomt tijdens de uitvoering apart houden en dit materiaal op enkele plekken gebruiken bij de afwerking van het nieuwe tracé van de Groote Beerze. Vanwege de aanwezige, langlevende zaadbank in dit substraat zal dit de ontwikkeling van de gewenste soorten en vegetaties versnellen.
- Hoewel op grond van de uitgevoerde monitoring niets gezegd kan worden over de effectiviteit van deze maatregel bij eerdere beekherstelprojecten, is te overwegen om in aanvulling op voorgaande Drijvende waterweegbree (H1831) in het nieuwe beektracé in te brengen (verplaatsen). Het is dan niet zinvol alle exemplaren over te zetten gezien de hoge kolonisationsnelheid van de soort. Verplaatsen gebeurt nadat een nieuw tracé-deel is gerealiseerd en gestabiliseerd en voordat de locaties met Drijvende waterweegbree (H1831) worden gedempt dan wel verondiept. Dit vraagt gefaseerd in tijd en ruimte werken.
- Het is niet zinvol gebleken om Drijvende waterweegbree (H1831) te verplaatsen naar bijvoorbeeld poelen (Schipper et al. 2012; Provincie Noord-Brabant 2017a). Dit wordt hier dan ook niet langer geadviseerd.

Blijkt uit de gerichte inventarisatie dat Drijvende waterweegbree niet langer aanwezig is, zijn bovenstaande maatregelen niet zinvol.

⁵ Kanttekening hierbij is dat de eerste systematische monitoringsgegevens zijn verzameld in 2009, na uitvoering van het beekherstelproject. Hierdoor ontbreekt een goed beeld van de situatie ten tijde van aanwijzing in 2004. Desalniettemin ligt een uitbreiding van de soort na beekherstel op grond van de beschikbare gegevens voor de hand.

4.3.2 Verzuring en vermessing door depositie van stikstof uit de lucht (3, 4)

Verzuring en vermessing door depositie van stikstof uit de lucht (3 & 4) is in relatie tot de voorgenomen activiteit nauwelijks relevant. Immers, het betreft een herstelmaatregel, waarbij de abiotische uitgangssituatie die het voorkomen van natuurwaarden waarvoor in Natura 2000-gebied “Kempenland-West” instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd duurzaam worden verbeterd. Het gaat in dit geval alleen om tijdelijke effecten tijdens de realisatiefase. Effecten tijdens de gebruiksfase zijn uitgesloten, gegeven dat hier geen sprake kan zijn van een depositietoename.

De inzet van gemotoriseerd materieel tijdens de werkzaamheden leidt tot enige tijdelijke emissie van stikstofverbindingen en daarmee verbonden depositie van stikstof op habitattypen in Natura2000-gebieden. Naar aanleiding van het vervallen van het Programma Aanpak Stikstof (PAS) en de inwerkingtreding van de Spoedwet aanpak stikstof waarmee artikel 2.7 van de Wet natuurbescherming wijzigde, hebben Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant op 10 december 2019 een besluit genomen waarmee wordt duidelijk gemaakt welke maatregelen zijn vrijgesteld van een vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming.

In bedoeld besluit is aangegeven dat instandhoudingsmaatregelen in het kader van Natura-2000 gebieden vrijgesteld zijn van vergunningplicht in het kader van de Wet natuurbescherming. Dit is tevens het geval voor maatregelen die (nog) niet opgenomen zijn in een Natura 2000-beheerplan maar (in samenspraak met de provincie) wel de relevante instandhoudingsdoelstellingen nastreven of andere maatregelen betreffen die noodzakelijk zijn voor of samenhangen met de uitvoering van instandhoudingsmaatregelen. De vergunningplicht geldt ingevolge de Spoedwet aanpak stikstof en het besluit van Gedeputeerde Staten van 10 december 2019 en de opvolgende werkinstructie niet voor een project dat direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied. Dat soort projecten kunnen zonder vergunning worden uitgevoerd, ook als zij voor bepaalde natuurwaarden in het gebied een zekere verslechtering van de kwaliteit zouden kunnen veroorzaken.

De voorgenomen maatregelen voor de inrichting van het beekdal de Groote Beerze zijn allemaal ofwel instandhoudingsmaatregelen, nodig voor het beheer van het Natura 2000-gebied, ofwel andere maatregelen die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de instandhoudingsmaatregelen of hiermee samenhangen, zoals het aanpassen van de wandelpaden in het gebied. Gelet hierop zijn de maatregelen vrijgesteld van een vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming.

Bij gevolg kunnen negatieve effecten op geldende instandhoudingsdoelstellingen als ook de wezenlijke kenmerken en waarden van enig onder de Wet natuurbescherming beschermd gebied als gevolg van Verzuring en vermessing door depositie van stikstof uit de lucht (3, 4) op voorhand worden uitgesloten.

4.3.3 Verzilting (6)

De voorgenomen activiteit vindt plaats in een landschap dat bij uitstek zoet water kent. In dit deel van Nederland kan Verzilting (6) alleen aan de orde zijn bij winning van (diep) grondwater, hetgeen geen onderdeel is van de voorgenomen activiteit. Ook van verontreiniging is geen sprake op grond van de voorgenomen activiteit, die alleen ziet op aanpassing van de waterhuishouding en niet op, bijvoorbeeld, lozingen en dergelijke.

Bij gevolg kunnen negatieve effecten op geldende instandhoudingsdoelstellingen als ook de wezenlijke kenmerken en waarden van enig onder de Wet natuurbescherming beschermd gebied als gevolg van Verzilting (6) op voorhand worden uitgesloten.

4.3.4 Verandering dynamiek substraat (12)

Het voornemen heeft een meer natuurlijk functioneren van het beekdal van de Grootte Beerze tot doel. Onderdeel hiervan is een toename van de gemiddelde stroomsnelheid, hetgeen onlosmakelijk verbonden is met de dynamiek van het substraat. Ten aanzien van de Drijvende waterweegbree geldt juist dat de soort in Noord-Brabant *niet* voorkomt op plekken met stilstaand water, maar gebonden is aan beken waar het water relatief snel stroomt (Schippers et al. 2012; Provincie Noord-Brabant 2017a). Juist een meer natuurlijke dynamiek van het substraat lijkt ervoor te zorgen dat de Drijvende waterweegbree duurzaam voor kan komen (niet overwoekerd raakt) op die plaatsen waar de abiotische omstandigheden voor deze soort gunstig zijn (ijzerrijke kwel uittreedt), dan wel beheer ervoor zorgt dat de soort zich kan blijven handhaven).

Door de beoogde gemiddeld hogere stroomsnelheid neemt de depositie van slib af, waardoor de vestiging van andere, meer concurrentiekrachtige soorten wordt geremd en blijft bovendien meer zandige bodem, waaraan de Drijvende waterweegbree gebonden is, beschikbaar. In de praktijk blijkt dit uit de monitoringsresultaten van al uitgevoerde in hoge mate vergelijkbare beekherstelprojecten waar Drijvende waterweegbree voor kwam (Schippers et al. 2012; Waterschap De Dommel 2014).

Bij gevolg is moet de conclusie zijn dat geen sprake kan zijn van negatieve effecten op ten aanzien van de Drijvende waterweegbree geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen ten gevolge van veranderingen van de dynamiek van het substraat.

4.3.5 Verstoring door mechanische effecten (17)

De Effectenindicator bedoeld met mechanische effecten zaken als betreding, golfslag, luchtwervelingen, bodemverdichting en dergelijke (Broekmeyer et al. 2005). Gezien de Drijvende waterweegbree in het plangebied gebonden is aan het beektracé, waar bedoelde effecten gevangen zijn onder Oppervlakteverlies (ie. graafwerkzaamheden), zijn mechanische effecten daar reeds beoordeeld.

4.3.6 Bewuste verandering van soortensamenstelling (19)

De voorgenomen activiteit voorziet niet in de introductie van soorten of bewuste verandering van de soortensamenstelling zoals bedoeld in de Effectenindicator (Broekmeyer et al. 2005). Hierdoor kunnen negatieve effecten als gevolg van verandering in populatiedynamiek (18) en bewuste verandering van soortensamenstelling (19) op voorhand worden uitgesloten.

4.3.7 Cumulatie

Onder cumulatieve effecten worden effecten verstaan die optreden wanneer de effecten van een project worden beschouwd in het licht van effecten ten gevolge van andere projecten in de omgeving van hetzelfde Natura 2000-gebied. Hierbij dient rekening te worden gehouden met ontwikkelingen (projecten) waarvoor al een vergunning in het kader van Natuurbeschermingswet 1998 is verleend, maar die nog niet zijn gerealiseerd (AbRvS 16 april 2014, 201304768/1/R2).

Projecten die voldoen aan bovenstaande zijn ten tijde van het schrijven van voorliggende rapportage niet bekend in de ruime omgeving van het plangebied. Er is dan ook geen sprake van negatieve effecten op onder de Wet Natuurbescherming beschermde gebieden als gevolg van cumulatie met andere projecten waarvoor reeds een vergunning in het kader van de deze wet is verleend.

4.4 Resumé effectbeoordeling gebiedsbescherming

Voorgaande heeft laten zien dat het voornemen niet leidt tot negatieve effecten op voor enig Natura 2000-gebied geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen. Niettegenstaande deze conclusie, is het goed om in de uitvoering, blijkt de Drijvende waterweegbree nog aanwezig, aanvullende maatregelen te treffen ten aanzien van deze soort. Dit om de soort zo goed mogelijk op weg te helpen.

5 Effectbeoordeling Soortenbescherming

5.1 Effectbeoordeling in algemene zin

Zoals uit voorgaande bleek, vindt het voornemen plaats vanuit een vastgesteld Natura 2000-beheerplan. Daarmee heeft deze maatregel te gelden als een “*handelingen die [is] beschreven in en [wordt] verricht overeenkomstig een beheerplan als bedoeld in artikel 2.3, eerste lid [Wet natuurbescherming]*”. Dit betekent dat voldaan wordt aan de voorwaarden voor vrijstelling van vergunningverlening uit de wet, namelijk dat het voornemen onderdeel is van een beheerplan. Conform onder meer 3.8 (Soortenbescherming) van de Wet natuurbescherming, kan het voornemen dan ook zónder aanvullende toetsing worden uitgevoerd. In het beheerplan is immers aangetoond dat de betreffende maatregel noodzakelijk is om de voor Natura 2000-gebied “Kempeland-West” geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen duurzaam te behalen en daarmee niet conflicteert. Daarbij is ook rekening gehouden met de overige natuurwaarden en belangen in het betreffende Natura 2000-gebied. Bij gevolg stelt de Wet natuurbescherming voorliggend voornemen vrij van verdere toetsing.

Niettegenstaande voorgaande, geldt dat het een vrijstelling van vergunningverlening op grond van de Wet natuurbescherming betreft. De overige verplichtingen (onderzoeksplicht, zorgplicht en dergelijke) blijven van kracht, evenals de noodzaak om maatregelen te treffen om effecten te voorkomen of mitigeren. Dit heeft gevolgen voor de omgang met op grond van de Wet natuurbescherming beschermde soorten. Mogelijke gevolgen van in het beheerplan opgenomen maatregelen moeten op dat vlak in meer detail (op quickscan-niveau) in beeld worden gebracht, onder meer omdat een beheerplan niet de actualiteit kan hebben die de wet op het gebied van bescherming van soorten vraagt. De van wetswege gevraagde detaillering en eventueel noodzakelijke maatregelen om negatieve effecten zoveel mogelijk te voorkomen, worden hierna in beeld gebracht op niveau van een Quickscan, waarbij eventueel noodzakelijke maatregelen worden uitgewerkt.

5.2 Werkwijze beschermde soorten

Om een indruk te krijgen van het voorkomen van beschermde natuurwaarden in het studiegebied, is gebruik gemaakt van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFD), welke is geraadpleegd december 2018 (en opnieuw gecontroleerd augustus 2019, en november 2020). Daarbij zijn de gegevens van de laatste 10 jaar opgevraagd (Possen en van Doveren 2018). Het betreft hierbij zowel historische als actuele gegevens die verzameld zijn via allerlei bronnen zoals RAVON, SOVON, de Zoogdierverseniging en cetera. In de volgende paragrafen wordt ingegaan op de soortspecifieke gegevens in relatie tot de aanwezige habitats. Daarnaast zijn verschillende (oriënterende) veldbezoeken uitgevoerd in het studiegebied. De zo verkregen informatie vormt de basis voor de navolgende effectanalyse.

Om vast te stellen of het project effect heeft op beschermde plant- en diersoorten, is een (beknopte) analyse gemaakt van het project in relatie tot de habitateisen van beschermde soorten in het plan- en studiegebied. Daarbij is ook gekeken in hoeverre het studiegebied voorziet in specifieke eisen van beschermde soorten.

Door de resultaten van stap 1 en stap 2 te confronteren zijn de mogelijke effecten van het voorgestelde project op de aanwezige beschermde plant- en diersoorten inzichtelijk gemaakt.

Waar beschermde soorten schadelijke effecten ondervinden of kunnen ondervinden, worden voorstellen en aanbevelingen gedaan om de negatieve effecten op deze beschermde plant- en diersoorten te mitigeren. De gedane voorstellen en aanbevelingen worden bij voorkeur meegenomen in het bestek en bijbehorende planning.

Uit voorgaande stappen volgt welke effecten verwacht worden, of er eventuele vervolgonderzoeken nodig zijn en/of een ontheffing nodig is in het kader van de Wet natuurbescherming. Gericht vervolgonderzoek kan nodig zijn als er twijfel is over het al dan niet voorkomen van beschermde plant- en diersoorten waarbij mogelijk sprake is van overtreding van verbodsbepalingen.

5.3 Aanwezige beschermde soorten en effectbeoordeling

5.3.1 Vaatplanten

Het plangebied is arm aan beschermde vaatplanten. Alleen de Drijvende waterweegbree geniet bescherming op grond van de Wet natuurbescherming, specifiek op grond van de Habitatrichtlijn, en is in 2011 voor het laatst in het plangebied waargenomen.

De Drijvende waterweegbree, een soort die gebonden is aan de beek en waarvan “Kempensland-West” op landelijke schaal een belangrijk bolwerk vormt, is in het plangebied niet bekend daar waar daadwerkelijk werkzaamheden zijn voorzien. De aanwezige habitats lenen zich ook nog maar beperkt voor deze soort, gegeven dat de oevers goeddeels dicht begroeid zijn. Toch betekent dit niet op voorhand is uitgesloten, dat sprake is van overtreding van onder de Wet natuurbescherming geformuleerde verbodsbepalingen, meer specifiek artikel 3.5.

Gezien de soort ook bescherming geniet op grond van het onderdeel Gebiedsbescherming uit de Wet natuurbescherming (er gelden instandhoudingsdoelstellingen voor deze soort binnen het plangebied), wordt voor de effectbeoordeling voor deze soort verwezen naar het hoofdstuk Gebiedsbescherming (hoofdstuk 4).

Overigens worden andere op grond van het onderdeel soortenbescherming beschermde soorten gezien de in het plangebied aanwezige habitats niet verwacht.

Ten aanzien van de Drijvende waterweegbree is overtreding van onder de Wet natuurbescherming geformuleerde verbodsbepalingen niet op voorhand uitgesloten.

5.3.2 Zoogdieren

Het plangebied is uitgesproken arm aan beschermde zoogdieren. Deels zal sprake zijn van een inventarisatie-effect; voor wat betreft zoogdieren is het plangebied relatief slecht onderzocht.

Vleermuizen

Wat betreft vleermuizen ontbreken waarnemingen in het plangebied. Naar verwachting een inventarisatie effect. Uit de ruime omgeving zijn alleen Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*), Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en Franjestaart (*Myotis nattereri*) bekend uit de (bebouwde) omgeving rond van het plangebied. Laatvlieger is bij uitstek een gebouwbewonende soort. Overigens zijn alle in de (zeer) ruime omgeving van het plangebied bekende vleermuissoorten voornamelijk gebonden aan gebouwen (Possen en van Doveren 2018); het zijn gebouwbewonende soorten. Dit geldt in mindere mate voor Franjestaart, die ook bomen gebruikt. Zoals hiervoor gezegd, is het plangebied wat betreft zoogdieren relatief slecht onderzocht. Dit geldt zeker voor vleermuizen. Uit de beschikbare gegevens (NDFF 2020) blijkt dat het plangebied voor wat betreft vleermuizen te boek staat als “niet onderzocht”. Niet uitgesloten is dan ook, dat ook boombewonende soorten in het plangebied aanwezig kunnen zijn.

Toch is het plangebied zelf in relatie tot de voorgenomen activiteit voor vleermuizen naar verwachting met name van belang als foerageergebied. Verder maakt de lage verbondenheid van het landschap dat vliegroutes beperkt aanwezig zullen zijn en de belangrijkste foerageergebieden dichtbij de dorpskernen liggen. De Groote Beerze zelf kan uiteraard in gebruik zijn als vliegroute.

Voor, tijdens en na het uitvoeren van het voornemen blijven mogelijk aanwezige vliegroutes, bijvoorbeeld de Groote Beerze zelf, functioneel als vliegroute. Ook verandert de foerageerfunctie van het plangebied niet. De verwachting moet zijn dat het plangebied als foerageergebied als gevolg van de voorgenomen activiteit juist beter geschikt zal zijn als foerageergebied voor vleermuizen, bijvoorbeeld vanwege de verhoogde grondwaterstanden.

Omdat bekend is dat de uit de ruime omgeving bekende soorten óók gebruik maken van bomen, ondanks hun voorkeur voor gebouwen, is niet uitgesloten dat sprake kan zijn van verlies van voor vleermuizen geschikte verblijfplaatsen. Immers, lokaal is kap van bomen aan de orde vanwege de voorgenomen hermeandering (Figuur 3-1). Bij gevolg is overtreding van verbodsbepalingen niet uitgesloten.

Om na te gaan of daadwerkelijk sprake is van voor vleermuizen geschikte verblijfplaatsen in de te kappen bomen, is het allereerst van belang om de te kappen bomen daarop te onderzoeken. Blijken potentieel geschikt verblijfplaatsen aanwezig, zal onderzocht moeten worden of deze ook in gebruik zijn met behulp van vleermuisonderzoek conform het Vleermuisprotocol 2020. Blijken verblijfplaatsen daadwerkelijk aanwezig, zullen compenserende maatregelen getroffen moeten worden. Dit alles dient aantoonbaar te geburen, maar het aanvragen van een ontheffing hiervoor is niet aan de orde op grond van de Wet natuurbescherming.

Effecten zijn in beginsel geheel te voorkomen door bomen die mogelijk voor vleermuizen geschikte verblijfplaatsen bevatten in het ontwerp op te nemen en deze niet te kappen. De visuele inspectie van de te kappen bomen geeft uitsluitsel. Is kap onvermijdelijk, zijn nader onderzoek en compenserende maatregelen aan de orde.

Overtreding van ten aanzien van vleermuizen geformuleerde verbodsbepalingen is als gevolg van de kap van bomen niet volledig uit te sluiten. Met behulp van visuele inspectie van de te kappen bomen moet bepaald worden in hoeverre daadwerkelijk sprake is van potentiële verblijfplaatsen. Zijn die aanwezig én moeten de betreffende bomen gekapt worden, is vleermuisonderzoek conform het Vleermuisprotocol 2020 noodzakelijk om te bepalen welke compenserende maatregelen noodzakelijk zijn.

Grondgebonden zoogdieren

In het plangebied zijn alleen waarnemingen van Bever (*Castor fiber*) bekend. Het betreft sporen, maar holen of burchten zijn niet bekend uit het plangebied. Gezien de actuele kwaliteit van de aanwezige habitats (daar waar nog werkzaamheden aan de beekloop zijn voorzien) zijn vaste rust of verblijfplaatsen van de soort daar ook niet te verwachten. De verwachting moet zijn dat het gebied na herinrichting geschikter wordt voor de Bever. Effecten op deze soort ten gevolge van het voornemen zijn dan ook uitgesloten.

Hoewel waarnemingen ontbreken, is aannemelijk dat kleine marterachtigen als Bunzing (*Mustela putorius*) gebruik maken van het plangebied. Ze zijn notoir lastig te inventariseren en worden eenvoudig over het hoofd gezien.

Kleine marterachtigen komen voor in tal van landschapstypen, maar bij voorkeur in kleinschalig landschap met voldoende schuilmogelijkheden en water in de buurt. Dit kunnen oeverbegroeiingen, droge sloten, heggen, houtwallen, bosranden en akkerranden zijn, maar ook meer waterrijke gebieden zoals rietvelden of moerasgebieden. Daarnaast komt hij ook voor in vrij open terreinen, zoals weidegebieden met sloten. Dit betekent dat de soort zeker te verwachten is in het plangebied, óók in de natte delen.

Verblijfplaatsen van beide soorten bevinden zich in de drogere terreindelen, waar geen maatregelen zijn voorzien. Zo gebruikt Bunzing met name oude holen van bijvoorbeeld Konijn (*Oryctolagus cuniculus*), Vos (*Vulpes vulpes*) en Das (*Meles meles*), maar ook steenhopen, houtmijten, holle bomen of holten onder boomwortels. Hoewel het voornemen geen negatieve invloed heeft op het leefgebied van beide soorten omdat de inrichting in principe kleinschaliger en natuurlijker wordt, is het niettemin goed om voldoende rekening te houden met beide soorten. Zo is zeker dat geen sprake kan zijn van overtreding van onder de Wet natuurbescherming geformuleerde verbodsbepalingen.

Het werk in voor de soorten geschikt biotoop wordt dan ook buiten de periode dat beide soorten jongen hebben (maart - juli) en in één richting uitgevoerd. Dit niettegenstaande de te verwachten verbetering in kwaliteit van het leefgebied na uitvoering van de voorgenomen maatregelen.

Ten aanzien van grondgebonden zoogdieren is overtreding van verbodsbepalingen met inachtneming van enkele eenvoudige maatregelen geheel te voorkomen.

5.3.3 Amfibieën en reptielen

Beschermde amfibieën en reptielen zijn in de ruime omgeving van het plangebied beperkt tot de heidegebieden buiten het plangebied (Landschotse heide). Deze liggen ver buiten bereik van de op grond van het voornemen uit te voeren maatregelen en het landschap tussen de bekende voorkomens en het plangebied is voor deze soortgroepen, zeker de juridisch strikter beschermde soorten, nauwelijks tot niet doordringbaar.

Overigens is aannemelijk dat algemeen voorkomende soorten als Bruine kikker (*Rana temporaria*) of Gewone pad (*Bufo bufo*) algemeen voorkomen, ook in het plangebied. Voor deze soorten geldt in Noord-Brabant in geval van ruimtelijke ontwikkelingen echter een vrijstelling. Uiteraard blijft de zorgplicht van kracht.

Ten aanzien van juridisch beschermde amfibieën en reptielen is overtreding van onder de Wet natuurbescherming geformuleerde verbodsbepalingen uitgesloten. Niettemin blijft de zorgplicht van kracht.

5.3.4 Broedvogels

Het plangebied is uiteraard geschikt voor tal van meer algemene broedvogels, bijvoorbeeld broedvogels van sloten en beken of bossen. Met name tijdens de uitvoering kan sprake zijn van verstoring van in gebruik zijnde nesten, hetgeen een overtreding van verbodsbepalingen betekent ten aanzien waarvan geen ontheffing wordt verleend. Inmiddels zijn echter tal van maatregelen geformuleerd, waardoor voornoemde overtreding van verbodsbepalingen kan worden voorkomen, waaronder:

- Niet werken tijdens het broedseizoen (globaal half maart – half juli);
- Daar waar niet buiten het broedseizoen gewerkt kan worden, het biotoop ongeschikt maken voor broeden vogels voorafgaand aan het broedseizoen en dit gebied vervolgens ongeschikt houden door bijvoorbeeld regelmatige aanwezigheid van mens en machine (bijvoorbeeld continu doorwerken);

- Werken onder ecologische begeleiding, waarbij een ter zake kundig ecooloog bekijkt waar gewerkt kan worden.

Door deze inmiddels vergaand uitgekristalliseerde maatregelen in acht te nemen, wordt ten aanzien van broedvogels waarvan het nest niet jaarrond beschermd is, voorkomen dat sprake kan zijn van overtreding van verbodsbepalingen.

Naast broedvogels waarvan de verblijfplaats alleen gedurende het actieve broedseizoen beschermd is, geniet de verblijfplaats van een aantal soorten, bijvoorbeeld Buizerd (*Buteo buteo*) jaarrond bescherming. Van dergelijke soorten zijn in het plangebied geen territoria of nestlocaties bekend. Misschien niet verrassend, gezien in de omgeving meer en meer geschikt habitat aanwezig is.

Toch is de aanwezigheid van horsten van bijvoorbeeld Buizerd op basis van de beschikbare gegevens niet met zekerheid uit te sluiten. Visuele inspectie van bomen die gekapt moeten worden, bij voorkeur in de wintermaanden, moet uitsluitend geven of nesten die jaarrond bescherming genieten inderdaad aanwezig zijn. Blijkt dit het geval, zijn compenserende maatregelen nodig om het beekherstel met zo min mogelijk effecten op deze soorten uit te kunnen voeren.

Het in het ontwerp opnemen van eventuele bomen met daarin jaarrond beschermde nesten voorkomt overtreding van verbodsbepalingen uiteraard helemaal.

Ten aanzien van broedvogels is met inachtneming van enkele maatregelen tijdens de uitvoering overtreding van onder de Wet natuurbescherming geformuleerde verbodsbepalingen uitgesloten. In geval visuele inspectie jaarrond beschermde nesten oplevert en deze kunnen niet in het ontwerp worden opgenomen, zijn compenserende maatregelen aan de orde.

5.3.5 Overige soortgroepen

Wat betreft soorten behorend tot overige soortgroepen zijn juridisch beschermde soorten nagenoeg afwezig, Bosbeekjuffer (*Calopteryx virgo*) uitgezonderd.

Bosbeekjuffer is bekend uit het plangebied en heeft uiteraard een relatie met het voornemen. Om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen, dient rekening gehouden te worden met de soort bij het herprofilen van de Groote Beerze.

Met de soort wordt rekening gehouden door voorafgaand aan de werkzaamheden de relevante delen van de watergang af te vissen met een macrofaunanet en deze over te zetten naar geschikt habitat dat buiten de reikwijdte van de ingrepen valt. Bij voorkeur bovenstrooms (indien mogelijk), zodat herkolonisatie zo makkelijk mogelijk wordt gemaakt. Vervolgens wordt zoveel mogelijk in één richting gewerkt en worden de werkzaamheden zoveel mogelijk uitgevoerd in de periode mei – juli. Dat is de periode dat de larven uitsluipen. Omdat de larven van de Bosbeekjuffer een of twee keer in het water overwinteren, zijn gedurende deze periode zo min mogelijk larven in het water aanwezig.

Hoewel beschermde vissen niet bekend zijn uit (de omgeving van) het plangebied, is het aan te bevelen om de hiervoor beschreven werkwijze (dempen en verondiepen in één richting en wel in de richting van de Groote Beerze) in acht te nemen, de zorgplicht indachtig.

Ten aanzien van juridisch beschermde vissen en ongewervelden is met inachtneming van enkele maatregelen tijdens de uitvoering overtreding van onder de Wet natuurbescherming geformuleerde verbodsbepalingen uitgesloten.

5.3.6 Zorgplicht

De zorgplicht die onderdeel is van de Wet natuurbescherming vraagt nadrukkelijk om óók rekening te houden met soorten die geen juridische bescherming genieten of ten aanzien waarvan een vrijstelling geldt.

In voorliggende context gaat het niet om soort(groepen) die in voorgaande nog niet aan bod zijn gekomen (Possen en van Doveren 2018). De reeds geformuleerde maatregelen zijn dan ook voldoende om invulling te geven aan de zorgplicht. Aanvullende maatregelen zijn niet nodig.

5.4 Resumé effectbeoordeling soortenbescherming

Paragraaf 5.3 is samengevat in tabel 5-1.

Tabel 5-1 Resumé effectbeoordeling

Soortgroep	Hier relevante soort(groepen)	Functie leefgebied	Overtreding verbodsbepaling
Vaatplanten	Drijvende waterweegbree	Kernleefgebied	Mogelijk artikel 3.5, maatregelen noodzakelijk (zie hoofdstuk 4)
Zoogdieren	Kleine marterachtigen, vleermuizen	(Mogelijk) geschikt als leefgebied	Niet uitgesloten (vleermuizen). Vervolgonderzoek noodzakelijk. Nee, met maatregelen (kleine marterachtigen)
Amfibieën en reptielen	Algemeen voorkomende soorten	Leefgebied	Nee, met maatregelen vanwege zorgplicht
Broedvogels	Jaarrond beschermde nesten	Broedterritorium	Niet uitgesloten. Vervolgonderzoek noodzakelijk.
Ongewervelden	Bosbeekjuffer	Kernleefgebied	Nee, met maatregelen

Samenvattend geldt, dat een ontheffing op het gebied van bescherming van soorten niet aan de orde is, waarbij voor enkele soortgroepen maatregelen in acht genomen moeten worden tijdens de uitvoering en ten aanzien van vleermuizen en jaarrond beschermde nesten aanvullend veldwerk aan de orde is.

Niettemin is het uitvoeren van de hier voorgenomen activiteit opgenomen in het beheerplan voor “Kempenland-West” (Provincie Noord-Brabant 2017a). Op grond van onder meer artikel 3.8 lid 7 sub a en b volgt dat ten aanzien van het voornemen een vrijstelling geldt van ontheffingsplicht op grond van de Wet natuurbescherming.

Niettemin is het verplicht om -ondanks eerder genoemde vrijheden- ook vanuit soortenbescherming voldoende rekening te houden met de soort, bijvoorbeeld door maatregelen te treffen die terugkeer van de soort in het plangebied vergemakkelijken. Dergelijke maatregelen zijn in voorgaande uitgewerkt en in de tijd uitgewerkt in tabel 5-2.

Het geheel overziend is als het gaat om soortenbescherming een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming niet aan de orde.

Tabel 5-2 Maatregelen in de tijd en de belangrijkste activiteit waar de beperkingen betrekking op hebben. Oranje: Zoveel mogelijk niet werken in voor de relevante soort(groep) geschikt habitat, of werken onder ecologische begeleiding. Groen: in beginsel geen sprake van knelpunten of maatregelen in deze periode

Maand Soortgroep	Activiteit	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Vleermuizen	Kap van bomen												
Zoogdieren	Grondwerk, aanrijroutes												
Amfibieën en reptielen	Grondwerk, Aanrijroutes												
Broedvogels	Alle												
Vast nest	Kap van bomen												
Ongewervelden	Hermeandering												

Van belang om vast te stellen in relatie tot tabel 5-2 is dat daaruit *niet* af te leiden is, dat in bepaalde periodes niet gewerkt kan worden. Zoals uit voorgaande paragrafen blijkt, is in de oranje periode sprake van aanvullende maatregelen die voorkomen dat verbodsbepalingen worden overtreden. Zoals wel vaker in natuurgebieden, is geen periode aan te wijzen waarin met natuurwaarden géén rekening hoeft te worden gehouden.

Tabel 5-2 laat zien dat augustus de optimale periode is om de werkzaamheden te beginnen en vanaf dat moment zo continue mogelijk door te zetten. Op dat moment is de kans op verstoring van broedende vogels significant afgenomen, terwijl ongewervelden en amfibieën en reptielen nog actief zijn en dus kans hebben om de werkzaamheden te ontwijken. Tegelijkertijd blijft zo voldoende werktijd over vóór het “hoogwaterseizoen”. Het is van belang dat de hiervoor omschreven, soort-specifieke maatregelen, integraal onderdeel worden van de uitvoering in het veld (bijvoorbeeld wegvangen van macrofauna, in één richting werken en dergelijke). Uiteraard dient een en ander te worden vastgelegd in een ecologisch werkprotocol en wordt de uitvoering in het veld overzien door een ter zake kundig ecooloog. Anders gezegd: er wordt gewerkt onder ecologische begeleiding. Overigens is dit de manier waarop Waterschap De Dommel standaard werkt in geval van beekherstelprojecten.

6 Effectbeoordeling Wet natuurbescherming – Houtopstanden

Gezien het voornemen plaats vindt buiten de zogenoemde “Bebouwde kom Boswet”, zijn de kaders van de Wet natuurbescherming van toepassing in geval van kap van bomen. Kap van bomen in de zin van de Wet natuurbescherming is onderdeel van het voornemen, waarbij lokaal enkele bomen gekapt worden ten bate van de hermeandering van de Groote Beerze. Hoewel op grond van de Wet natuurbescherming voor beheerplanmaatregelen formeel geen herplantplicht bestaat, voorziet het plan wel in de aanplant van bomen (Figuur 3-1). Het areaal te planten bos is groter dan het areaal te kappen bomen, waardoor de voorgenomen activiteit leidt tot een toename van het areaal bos in het plangebied.

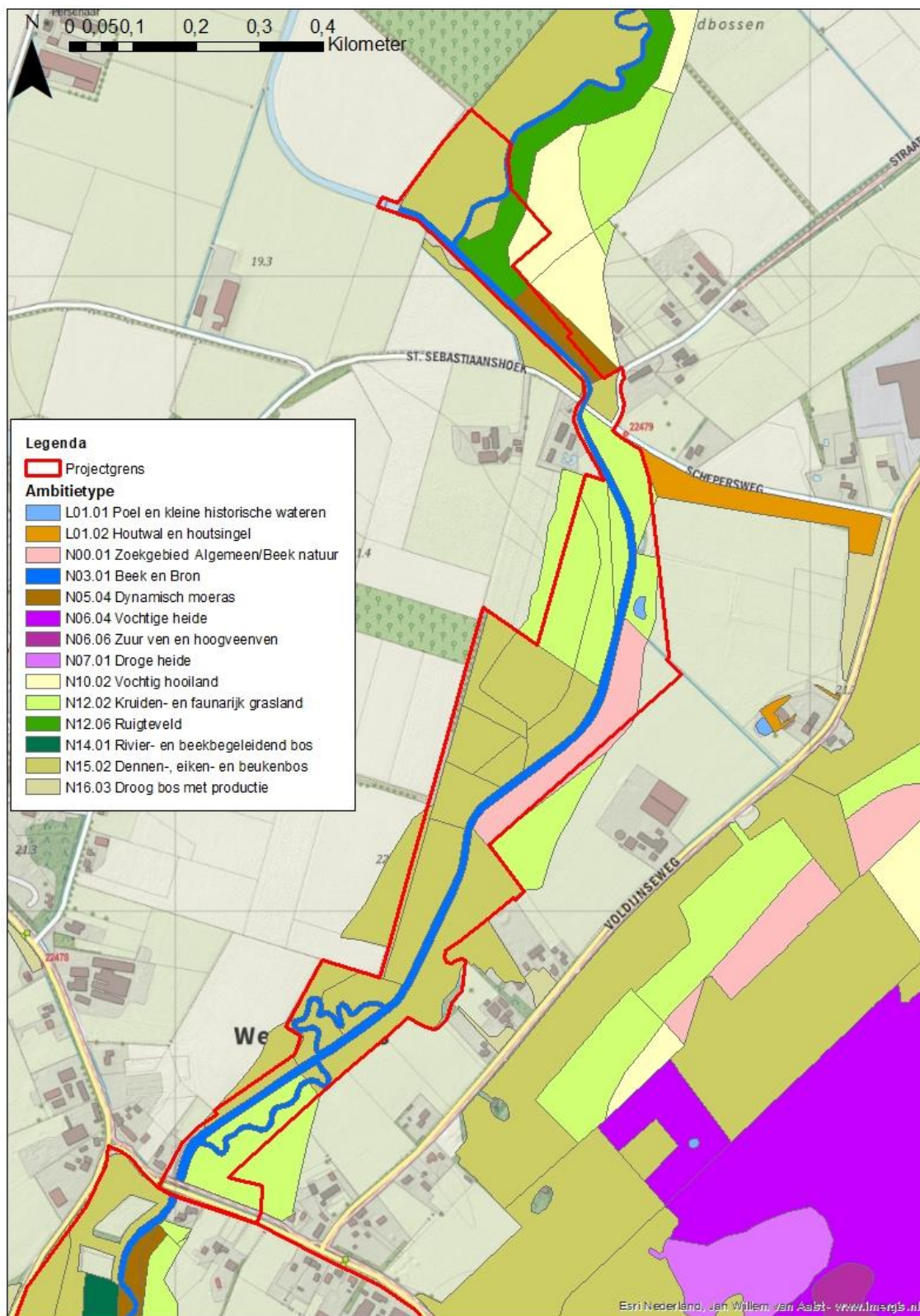
Het geheel overziend, is sprake van kap van bomen waarvoor op grond van de Wet natuurbescherming ten aanzien van de voorgenomen activiteit een vrijstelling geldt. Een vergunning is niet aan de orde. Wel voorziet de voorgenomen activiteit in een toename van het areaal bos in het plangebied.

7 Effectbeoordeling Natuurnetwerk Brabant

Het toetsingskader voor Natuurnetwerk Brabant vormen de beheer- en ambitietypen zoals die zijn opgenomen in het natuurbeheerplan van Provincie Noord-Brabant (Provincie Noord-Brabant 2020). De ambitietypen zijn weergegeven in figuur 7-1.

Figuur 7-1 laat zien dat de inrichting die met de voorgenomen activiteit in het veld wordt gerealiseerd goed aansluit bij het beeld van “Beek begeleidende natuur” dat wordt nagestreefd op grond van Natuurnetwerk Brabant. Zo worden poelen gerealiseerd en geoptimaliseerd, wordt (beekbegeleidend) bos aangeplant en wordt voorzien in mesotrofe graslanden. Gezien de maatregelen primair worden genomen om beheertypen duurzaam te behouden, te versterken of te ontwikkelen, kan in beginsel geen sprake zijn van negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van Natuurnetwerk Nederland in het plangebied.

Wel valt op dat enkele inrichtingsvoorstellen niet geheel conform de provinciale ambitiekaart zijn. Zo wordt voorzien in een graanakker, waar het ambitietype Dennen-, eiken-, beukenbos (N15.02) is. Gegeven dat dergelijke keuzes zijn gemaakt op landschapsecologische gronden, ligt het voor de hand om het ambitietype op dergelijke locaties te wijzigen in samenspraak met provincie Noord-Brabant.

Figuur 7-1 Ambitiebeheertypen in en rond het plangebied conform het beheerplan van Provincie Noord-Brabant (Provincie Noord-Brabant 2020)

8 Conclusie

In algemene zin geldt dat de hier getoetste voorgenomen activiteit op grond van de bepalingen opgenomen in de Wet natuurbescherming is vrijgesteld van vergunning- dan wel ontheffingplicht. Dit omdat het voornemen is opgenomen als maatregelen in het Natura 2000-beheerplan voor “Kempenland-West” en daarmee onder meer heeft te gelden als instandhoudingsmaatregel. Dit geldt niet alleen voor het onderdeel Gebiedsbescherming, maar ook voor de onderdelen Soortenbescherming en Houtopstanden. Daarmee hoeft voor de voorgenomen activiteit dan ook geen vergunning te worden aangevraagd.

In hoofdstuk 4 is voor wat betreft de Wet natuurbescherming, onderdeel Gebiedsbescherming, onderbouwd dat het voornemen niet leidt tot negatieve effecten op voor enig Natura 2000-gebied geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen. Niettegenstaande deze conclusie, is de eerste stap is om voorafgaand aan de uitvoering het voorkomen van de Drijvende waterweegbree gebiedsdekkend in beeld te brengen. Blijkt de Drijvende waterweegbree nog aanwezig, dienen aanvullende maatregelen ten aanzien van deze soort getroffen te worden. Dit om de soort zo goed mogelijk op weg te helpen.

In hoofdstuk 5 is onderbouwd dat het noodzakelijk is om ten aanzien van vleermuizen, kleine marterachtigen, jaarrond beschermde nesten en de Bosbeekjuffer aanvullend veldwerk uit te voeren (vleermuizen, jaarrond beschermde nesten) dan wel aanvullende maatregelen te treffen (kleine marterachtigen, Bosbeekjuffer). Wat betreft veldwerk gaat het vooreerst om een visuele inspectie van de te kappen bomen. Blijken deze potentieel geschikt voor vleermuizen of bevatten deze jaarrond beschermde nesten, is het raadzaam om deze bomen in het ontwerp te behouden. Blijkt dat onmogelijk, is ten aanzien van vleermuizen onderzoek conform het vleermuisprotocol aan de orde en -afhankelijk van de uitkomsten- mogelijk ook compenserende maatregelen. In geval van jaarrond beschermde nesten zijn compenserende maatregelen aan de orde, blijken ze toch te moeten verdwijnen.

Omdat kap van bomen het gevolg is van de hermeandering van de Groote Beerze, maar voorzien wordt in aanplant van bomen als onderdeel van de voorgenomen activiteit, staat vast dat het areaal bos in het plangebied toe neemt.

Voor wat betreft Natuurnetwerk Brabant geldt dat de voorgenomen activiteit leidt tot het realiseren van de conform het natuurbeheerplan nagestreefde ambitie, maar dat lokaal sprake is van een gemotiveerde afwijking. In samenspraak met provincie Noord-Brabant kunnen de ambitietypen op basis van landschapsecologische argumenten op termijn worden gewijzigd.

Niettegenstaande voorgaande, is het wél noodzakelijk om de hier geformuleerde maatregelen te formaliseren in een ecologisch werkprotocol, dat voorafgaand aan het werk gedeeld wordt met het in te zetten personeel en te allen tijde op het werk aanwezig is. Zo wordt invulling gegeven aan de wettelijke bepalingen uit de Wet natuurbescherming en worden onnodige fouten zoveel mogelijk voorkomen.

Referenties

- Broekmeyer, M., E. Schouwenberg, M. van der Veen, D. Prins, and C. Vos. 2005. *Effectenindicator Natura 2000-gebieden - Achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren*. Alterra, Wageningen. Available online at: <https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/handreikingen/rapport%201375.pdf>.
- Lucassen, E., P. van den Munckhof, E. Brouwer, and J. Roelofs. 2007. *Een soortenbeschermingsplan voor de Drijvende waterweegbree (Luronium natans) in Noord-Brabant*. B-WARE, Nijmegen.
- Ministerie van Economische Zaken. 2013. Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Kempenland-West. Programmadirectie Natura 2000 | PDN/2013-135 | 135 Kempenland-West.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit. 2020. Effectenindicator. Available online at: <https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/effectenindicatorappl.aspx?subj=effectenmatrix&tab=1>; last accessed August 1, 2020.
- NDFF. 2020. Nationale Databank Flora en Fauna. Available online at: <https://ndff-ecogrid.nl/>.
- Possen, B., and C. van Doveren. 2018. Notitie kansen- en knelpuntenkaart Wet natuurbescherming Groote Beerze (d.d. 4 december 2018, BG2327_T&P_NT_1812041302).
- Provincie Noord-Brabant. 2017a. *Natura 2000-beheerplan Kempenland-West*. Provincie Noord-Brabant, 's-Hertogenbosch.
- Provincie Noord-Brabant. 2020. *Natuurbeheerplan Noord-Brabant - Algemene tekst en kaarten*. Provincie Noord-Brabant, 's-Hertogenbosch.
- Provincie Noord-Brabant. 2017b. *PAS-analyse Herstelstrategieën voor Kempenland-West*. Provincie Noord-Brabant, 's-Hertogenbosch.
- Provincie Noord-Brabant. 2019. Verordening Ruimte Noord-Brabant - Geconsolideerde versie januari 2019.
- Schippers, R., M. Scheepens, J. Bruinsma, and P. van Iersel. 2012. *Drijvende waterweegbree monitoring Kleine Beerze Hoogeloon-Vessem*. Waterschap De Dommel.
- Waterschap De Dommel. 2014. *Drijvende waterweegbree, monitoring Kleine Beerze hoogeloon-Vessem, een update 2014*. Waterschap De Dommel, Boxtel.